

Жак-Ів Кусто – знаменитий французький дослідник Світового океану, фотограф, режисер, винахідник, автор багатьох фільмів і книг.

Жак-Ів Кусто, Ів Пакале

ТВАРИНИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Опосуми

Якось увечері члени загону „Каліпсо” побачили під кущем невелике звірятко і довго спостерігали за ним у тьмяному світлі ламп. Сіру з рудим відблиском тварину спочатку прийняли за щура. Насправді це був карликовий мишоподібний опосум (рід *Marmosa*). Опосуми – сумчасті ссавці, родичі кенгуру і коал. Їх тисячами винищували заради цінного хутра, і тепер вони рідкість.

Самка опосуму за декілька днів після запліднення народжує маля, схоже на зародок. Щоб вижити і продовжити свій розвиток, зародок мусить самотійно дістатися з піхви до материнських сосків. Деякі малята позбавлені навіть затишної і надійної виводкової сумки, якою користується дитинча кенгуру. Щоб не загубитися – а це для нього рівносильно смерті – маленький опосум вимушений чіплятися за

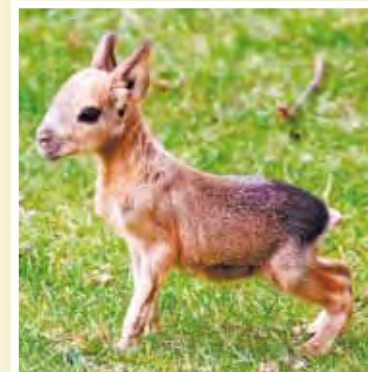
материнську шерсть. Дитинча обвиває своїм хвостом хвіст мами, щоб краще втримати рівновагу. І раніше вважали, що в цьому полягає головне призначення хвоста, але це хибна думка. Хвіст опосумів виконує дві зовсім інші функції: по-перше, він дуже чіпкий, тому допомагає господарю пересуватися серед гілок; по-друге, у сприятливий період в хвості відкладаються запаси жиру, які опосум може витратити у голодні часи.

Фауна Південної Америки включає різноманітні специфічні види гризунів. Тут трапляються (або траплялися, бо деякі види були майже повністю винищені мисливцями на хутряного звіра) шиншила і віскача (гірські райони Анд), нутрія і водосвинка-капібара (болотисті місцевості), морська свинка-кавія і агуті (ліси), пака і мара (степи і напівпустелі).

Мари

Було б дивно, якби аквалангісти „Каліпсо”, котрі заради інтересів справи стали дослідниками суходолу, не знайшли хоча б одного представника цього роду. Вирушивши у похід на пошуки ще одного стада нанду, Філіп і його друзі знайомляться з марами.

Цих тварин називають патагонськими кроликами, або зайцями пампасів (рід *Dolichotis*). Внаслідок пристосування до умов пустельної рівнини у мар розвинулася така ж морфологія, як

у зайців. Проживаючи на рівнині, вони вимушені були навчитися швидко бігати, і як наслідок їхні задні кінцівки (відповідно до звичайних законів еволюції) стали довгими і м'язистими, а об'ємні кігті стали схожі на копита. Втікаючи, мари петляють, наче зайці, стрибають у різні боки, щоб добряче заплутати ймовірного переслідувача. Так само, як у зайців і кроликів, у них з'явилися довгі вуха. Тіло мар має 60 см завдовжки. Волосяний покрив у них сірувато-рудий, і лише задні лапи чорно-білі, причому шерсть на них росте так, що здається, наче мара одягнена у міні-спідницю, відтак, звірятко дуже потішне. Мари живуть групами, провадять денний спосіб життя, а тому їх легко вивчати і спостерігати за їхніми звичками. Інколи вони потрапляють на очі просто опівдні – сидять собі на задніх лапах, як собаки. Це їхня улюблена поза, самки навіть годують дитинчат у такому положенні.

У період розмноження мари риють нори, але щойно народжуються малюки, дорослі покидають сімейне житло: для годування мати підходить до нори і кличе своїх чад. Коли мати припиняє годувати їх молоком, молоді мари, так само як їхні батьки, починають харчуватися виключно рослинною їжею. Марам не треба пити – їм вистачає вологи, яка міститься у травах і коренях.

Броненосці

Членів загону „Каліпсо” вражає різкий контраст між майже повним безлюддям цих місць сьогодні і безліччю слідів, які залишили племена, що проживали тут раніше. Де-не-де земля встелена килимом з наконечників стріл, скребків, ножів, уламків глиняного посуду, знарядь і різноманітних шматків.

Можливо, за часів індіанців техуельче місцева фауна була багатшою? У достатку водилася перната дичина і крупні звірі? Не виключено, але індіанці скоріше розраховували на дари моря, ніж на дари суші. У їжу вживали і молюсків, і голкошкірих, і пернатих, і морських ссавців, які населяли води Атлантики.

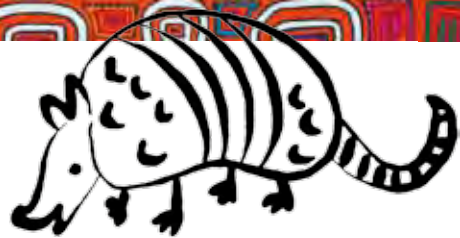
Одного з таких імовірних об'єктів полювання індіанців техуельче – броненосця – Філіп і його товариші бачили щодня, починаючи приблизно з середини жовтня, і ставилися до нього, на відміну від індіанців, з великою симпатією.

Якось посеред ночі Франсуа Шарле і Гі Жуа раптово прокинулися від незвичного шуму, який лунав зі смітника, облаштованого поблизу табірної палатки-кухні. Вони обережно піднімаються і бачать: якесь смішне звірятко, схоже на черепаху з головою їжака і волохатим панциром, захоплено риється в кухонних відходах. Вони ледь зрозуміли, що це броненосець – важкувате і незграбне звірятко кинулося у зарості і щезло там.

Але нора броненосця вирита за десять метрів від табору, і тому він не в змозі довго опиратися п'янкому запаху сміття. Наступної ночі він знову приходить похачуватися кухонними відходами. Потім, насмілившись, зважується покинути свій дім навіть вдень. Врешті наш броненосець так звик до аквалангістів, що вже не звертав на них жодної уваги і за потреби спокійно пробирався у них під ногами до свого „столу”, щоб розпочати трапезу!

У своєму панцирі броненосець почувається добре захищеним. Так само, як його предок гліптондонт, броненосець належить до ряду Неповнозубих, родини Панцерникові. Характерний панцир, за який іспанці називали броненосця армадиллом („armadillo” у перекладі з іспанського означає „маленькі лати”), складається з низки

ороговілих кісткових пластин. Ці пластини утворилися з глибокого шару шкіри (дерми). Вони утворюють три пояси: голови, плечей і тазу. Пояс плечей і пояс тазу пов'язані численними перемичками зі спинних пластин (їхня кількість залежить від виду). Щитки панцира з'єднані ділянками шкіри, вкритими грубими волосками, – саме вони забезпечують рухомість панцира. Якщо броненосця щось турбує, він скручується в клубок, і тоді йому не страшні жодні хижаки на світі.

Броненосці – усього налічують приблизно 21 вид цих тварин – мешкають у Південній Америці (лише межа поширення дев'ятистмугого броненосця проходить північніше – поблизу Техасу). Деякі види розміром з поросю (велетенський амазонський броненосець) – це справжні важковаговики, але більшість видів завбільшки зі щура або кролика. Кінцівки цих звірят увінчують потужні кігті. Броненосці блискавично риють нори, допомагаючи собі мордою. Відомі випадки, коли вони закопувалися в землю за дві хвилини, причому ґрунт був такий твердий, що людина не дала б собі ради без кирки. Броненосця, який зарився, неможливо дістати з-під землі: інстинкт самозбереження змушує його розчепірити пластини панцира, і що настирливіше його дістаєш, то глибше він заривається в землю...

Броненосці здебільшого комахоїдні тварини. До речі, у них вражаюча здатність відшукувати личинок, захованих під 20–30-тисантиметровим

шаром ґрунту. З'ясувавши, де переховується здобич, броненосець виринає у цьому місці конічну ямку і довгим липким язиком дістає комаху. Але броненосці не обмежуються лише комахами: їх влаштовують усі безхребетні, а за нагоди вони не відмовляться і від ящірок, змій, птахів і дитинчат ссавців. Полюбляють вони і м'ясисті фрукти, а деякі не гидують і падаллю.

Вочевидь, нічого не мав проти падалі і наш приятель, який щодня ошаслилював своїми відвідинами табір поблизу пересохлого струмка. Наш броненосець належав до одного з видів *Zaedus* (*Zaedus* = *Dasypus minutus*), якого місцеві називають „пічі“. Так і охрестили у таборі нашого гостя – Пічі, і хоча вигляд у Пічі понурий і непривабливий, аквалангісти симпатизували йому більше, ніж на те можна було сподіватися.

ARMADILLOS

Жива природа

Віскача

Пака

Свинка-кавія

Шиншила

Нутрія

Броненосець

Мара

Агуті

Водосвинка-капібара